

Обставини справи

Справа стосувалася захисту репутації заявниці як колишньої судді від публічних звинувачень у професійній недобросовісності, висунутих на той час Головою Вищої ради магістратури (далі – «Рада»).

Після загальних виборів у липні 2009 року новий Уряд прагнув реформувати спеціалізовані суди. 22 липня 2011 року парламент ухвалив Закон № 163 про ліквідацію наявних економічних і військових судів. Усі справи, що перебували на розгляді в цих судах, мали бути передані до судів загального права (common law courts), якщо їх розгляд не досяг певної процесуальної стадії. Судді цих судів мали бути переведені до інших судів.

9 лютого 2012 року Конституційний Суд визнав Закон № 163 неконституційним, встановивши, що для такого закону «не було вагомих інституційних підстав».

В результаті 6 березня 2012 року парламент скасував Закон № 163 від 22 липня 2011 року і прийняв новий закон, який ліквідував Економічний апеляційний суд, перейменував окружний економічний суд на окружний комерційний суд, і зменшив обсяг його юрисдикції до чотирьох категорій справ.

За словами заявниці, з суддів, які працювали в економічних судах, лише одного було переведено до іншого суду, а решта або звільнилися, або були звільнені. Двоє суддів подали свої справи до Суду, і Уряд поновив національні провадження після того, як про це було повідомлено сторін (див. справи № 43482/13 та № 57590/14).

Стосовно кар'єри заявниці як судді варто зазначити, що 22 липня 2009 року заявницю було призначено суддею окружного економічного суду. Заявниця розпочала свою роботу 14 вересня 2009 року, а через шість місяців вона була піддана першій звичайній атестації (atestare) – процедурі оцінювання кваліфікації суддів.

26 березня 2010 року Кваліфікаційна комісія Вищої ради магістратури (далі – «Кваліфікаційна комісія») провела процедуру оцінювання, яка полягала в тому, що заявниця витягувала картку з питаннями й відповідала на них. Згідно з протоколом засідання Кваліфікаційної комісії, заявниця надала неповні відповіді на чотири питання і не відповіла на одне питання. У протоколі були відображені питання, але не надані відповіді. Кваліфікаційна комісія вирішила, що заявниця не пройшла оцінювання, і встановила тримісячний строк для повторного оцінювання. 20 квітня 2010 року Рада затвердила рішення Кваліфікаційної комісії, визнавши, що заявниця не пройшла оцінювання.

24 вересня 2010 року Кваліфікаційна комісія знову заслухала заявницю, після чого затвердила її успішне проходження оцінювання та надала їй необхідний кваліфікаційний ступінь. 28 вересня 2010 року Рада затвердила рішення Кваліфікаційної комісії, визнавши, що заявниця успішно пройшла оцінювання.

На підставі інформації, представленої на засіданні Ради 10 січня 2012 року, 23 січня 2012 року було порушено дисциплінарне провадження стосовно заявниці [21 та 23 грудня 2011 року була проведена перевірка в окружному економічному

суді, за результатами якої були виявлені численні порушення, а саме, справи не були належним чином підшиті або пронумеровані, також у них були відсутні належні протоколи судових засідань. Дисциплінарна комісія заслухавши заявницю та суддю-інспектора не змогла ідентифікувати які зі справ були в неналежному стані. У матеріалах дисциплінарної справи немає нічого, що підтверджувало б порушення, про які повідомили судді-інспектори, а Дисциплінарна комісія не змогла встановити правову норму, яку нібито порушила заявниця]. Вирішуючи це питання Дисциплінарна комісія Ради прийняла рішення, яким відхилила пропозицію про застосування дисциплінарного стягнення.

10 квітня 2012 року Рада відхилила апеляцію на рішення Дисциплінарної комісії як таку, що подана з порушенням строків, а 24 квітня 2012 року Рада затвердила рішення Дисциплінарної комісії. 13 березня 2012 року Рада затвердила рішення Кваліфікаційної комісії, визнавши, що заявниця не пройшла оцінювання.

7 грудня 2012 року Кваліфікаційна комісія провела засідання для проведення оцінювання заявниці. Згідно з протоколом засідання, заявниця взяла слово без запрошення, але її попросили дотримуватися процедури оцінювання, витягнувши картку з питанням. Вона попросила дозволити їй представити звіт про свою діяльність аргументуючи це тим, що її компетенцію як судді не можна оцінювати лише на основі її відповіді на п'ять питань, зазначених на картці. Члени Ради наполягали на витягуванні картки з питаннями, після чого відбулася бурхлива суперечка. Зрештою, заявниця подала заяву про звільнення «через тиск» і покинула приміщення. Рада взяла до відома її відмову пройти процедуру оцінювання. Того ж дня заявниця подала офіційну заяву про звільнення, вказавши, що зробила це «внаслідок тиску, який на неї чинили».

З огляду на те, що Кваліфікаційна комісія не дозволила заявниці представити будь-яку інформацію на свій захист на засіданні, вона дійшла висновку, що це було навмисне рішення з метою усунути її з посади в судовій системі. 11 січня 2013 року було видано Указ Президента про звільнення заявниці з посади судді.

Після свого звільнення заявниця звернулася з проханням переглянути рішення Ради, якими було затверджено рішення Кваліфікаційної комісії про її незадовільний результат за результатами оцінювання, скасувати рішення Кваліфікаційної комісії та провести повторну перевірку її кваліфікації.

29 січня 2013 року Рада розглянула її прохання на засіданні, яке було відкритим для преси. Під час цього засідання заявниця вимагала відводу Голови Ради.

12 лютого 2013 року заявниця подала попередню заяву проти Ради та Голови Ради щодо дифамації. Заявниця зазначила, що було наведено твердження, які не відповідали дійсності, або були оціночними судженнями без будь-якої фактичної основи. Вона також вважала недоречним і неприйнятним, що Голова Ради використовував такі вирази, як «говорити нісенітницю», звертаючись до колишньої судді. Заявниця стверджувала, що ці заяви знеславили її перед колишніми колегами та в очах громадськості загалом. Вона вимагала, щоб Голова Ради відкликав свої заяви та приніс їй публічні вибачення.

12 березня 2013 року Голова Ради відповів на попередню заяву заявниці, зазначивши, що заява щодо 400 справ ґрунтувалася на висновках Судової інспекції від грудня 2011 року, підтверджених рішенням Ради від 10 січня 2012 року, а також на рішенні Кваліфікаційної комісії від 24 лютого 2012 року, яке підтвердило висновок, що заявниця не призначала засідань у понеділки та п'ятниці, а також з 12 серпня по 4 жовтня 2011 року, і що його вислів «говорити нісенітниці» означав незгоду з її заявами. Він також посилався на інші обставини, зокрема скасування 102 рішень заявниці та розбіжності в статистичних даних, що, на його думку, підтверджувало її непрофесіоналізм.

15 березня 2013 року заявниця подала цивільний позов про дифамацію проти Ради та Голови Ради, посиляючись на статистичні дані щодо кількості розглянутих нею справ і стверджуючи, що заяви про те, що вона «говорила повну нісенітницю», були нешанобливими, а звинувачення щодо її відсутності на роботі – дифамаційним. Вона надала довідку про свою присутність на роботі.

Заявниця стверджувала, що твердження, що вона неналежно виконувала свої обов'язки, не мали фактичного підґрунтя, вислів Голови Ради «говорити нісенітниці» був зневажливим, а його заяви принизливими. Вона вимагала опублікувати заяву про те, що вона дійсно мала найбільшу кількість справ у своїй компетенції, що вона передавала справи до інших судів відповідно до законодавчих положень, і що вона не мала жодних несанкціонованих прогулів на роботі. Вона вимагала 163 800 молдовських леїв (еквівалент 10 035 євро) відшкодування моральної шкоди.

У суді Голова Ради стверджував, що його заяви були правдивими та не містили жодних дифамаційних елементів.

17 грудня 2013 року районний суд відхилив позови заявниці як необґрунтовані.

Заявниця подала апеляцію на це рішення, стверджуючи, що в ньому не було з'ясовано, чи оскаржувані заяви були констатацією фактів чи оціночними судженнями, а також що документи, наведені як докази, не підтверджували три фактичні твердження Голови Ради (щодо кількості справ, які вона мала у своїй компетенції, передачі справ з порушенням правових норм та її відсутності на роботі у понеділки та п'ятниці). Вона наголосила, що всі докази свідчили лише про те, що Голова Ради поширював наклепницьку інформацію про неї, добре знаючи, що його заяви не мають жодного фактичного підтвердження.

22 січня 2015 року апеляційний суд відхилив скаргу заявниці та залишив у силі рішення суду першої інстанції.

10 березня 2015 року заявниця оскаржила апеляційне рішення. Вона зазначила, що апеляційний суд повторив слово в слово рішення суду першої інстанції, яке не надало задовільної відповіді щодо фактичної основи висловлювань Голови Ради.

3 червня 2015 року Верховний Суд відхилив касаційну скаргу заявниці. Верховний Суд підтвердив попередні рішення.

Посилаючись на статтю 8 Конвенції заявниця скаржилася, що національні суди не надали достатніх підстав та не дотрималися справедливого балансу, коли відхилили її позов про захист репутації, таким чином порушили її право на повагу до приватного життя.

Оцінка Суду

Щодо статті 8 Конвенції

Суд спочатку встановив, що право на повагу до репутації захищається статтею 8 Конвенції як компонент права на повагу до приватного життя. Однак для застосування статті 8, напад на репутацію особи повинен досягти певного рівня серйозності та бути таким, що завдає шкоди здійсненню цього права. З іншого боку, стаття 8 не може бути використана для подання скарги щодо втрати репутації, яка є передбачуваним наслідком власних дій, що тягнуть за собою міру юридичної чи кримінальної відповідальності з передбачуваними негативними наслідками для «приватного життя».

При урівноваженні свободи вираження поглядів, захищеної статтею 10, та права на повагу до приватного життя, закріпленого в статті 8, Суд застосовував кілька критеріїв, серед яких внесок у дискусію, що становить загальний інтерес; ступінь відомості відповідної особи та предмета висловлювань; її попередня поведінка; спосіб отримання інформації та її достовірність; зміст, форма та наслідки висловлювань; а також суворість накладеного покарання. Ці критерії не є вичерпними й були перенесені та адаптовані Судом з урахуванням конкретних обставин справ. Крім того, Суд зазначив, що у разі проведення такого урівноваження Суд потрібні вагомі підстави, щоб замінити висновки національних судів.

В контексті даної справи Суд зазначив, що Голова Ради зробив заяви в присутності преси та поза офіційними процедурами, які прямо чи опосередковано натякали на те, що заявниця була непрофесійним, некваліфікованим та недисциплінованим суддею. Критика зачіпала більш широкий етичний аспект особистості та характеру заявниці, оскільки вона натякала на порушення службових обов'язків у сфері правосуддя та звинувачення у неправомірній поведінці. Отже, ці заяви, мабуть, вплинули на її репутацію як юриста та колишньої судді, що могло завдати їй шкоди в подальшому професійному та соціальному середовищі. Відповідно, звинувачення досягли необхідного рівня серйозності, оскільки вони могли зашкодити репутації заявниці відповідно до статті 8 Конвенції.

Суд зазначив, що національні суди не розглядали, чи стосувалися оскаржувані заяви питання, що становлять суспільний інтерес, і не брали до уваги контекст, в якому вони були зроблені.

За обставин даної справи заяви мали на меті поставити під сумнів ефективність, правдивість та дисципліну заявниці у виконанні її обов'язків судді. Суд

також звернув увагу, що заяви були зроблені в особисто напруженому для заявниці контексті, а саме – звільнення з посади судді.

Суд зауважив, що заявниця не була публічною особою до того, як Голова Ради висловив свої коментарі щодо неї перед пресою. Суд також звернув увагу, що коментарі Голови стосувалися професійної діяльності судді, яка може бути предметом особистої критики в межах допустимих меж, але Голова Ради був високопосадовцем найвищого державного органу, тому його заяви щодо кар'єри заявниці як судді явно могли завдати більшої шкоди її репутації як колишньої судді, зробивши її кар'єру об'єктом насмішок та підірвавши її авторитет.

Дебати та оскаржувані заяви не стосувалися приватного життя заявниці, а скоріше її професійної діяльності в той час, коли вона була суддею. Однак Суд повторно зазначив, що від державних службовців, які працюють у судовій системі, можна очікувати стриманості у здійсненні свободи вираження поглядів у всіх випадках, коли авторитет і неупередженість судової влади можуть бути поставлені під сумнів. Також, у цьому зв'язку Суд повторно наголосив, що слід розрізняти констатацію фактів та оціночні судження.

Національні суди дійшли висновку, що оскаржувані заяви не були дифамаційними. Однак Суд вважав, що Голова Ради не тільки висловив свою думку про роботу та заяви заявниці, але й пішов далі, намагаючись дискредитувати заявницю як особу, якій можна довіряти. Щодо форми висловлювань Суд зазначив, що були використані принизливі та нешанобливі вирази, а також, що Голова вийшов за межі прийнятної критики під час публічних засідань Ради, на яких заявниця намагалася відстояти свою репутацію, а потім безпосередньо в пресі, і вони були широко поширені різними засобами масової інформації. Суд наголосив, що такі твердження виставляють заявницю в дуже негативному світлі.

Суд звернув увагу, що висновки, що стосувалися заявниці, були розглянуті Дисциплінарною комісією Ради, яка визнала, що вони не мають фактичної основи, а документи, на які посилався Голова, не підтверджували його тверджень щодо неналежного виконання обов'язків судді заявницею.

На цьому тлі Суд не міг погодитися з висновком національних судів про те, що Голова Ради проявив належну старанність, намагаючись перевірити правдивість своїх тверджень.

У висновку Суд зазначив, що заяви Голови Ради перевищили межі прийнятних коментарів. Крім того, використовуючи нешанобливу лексику щодо заявниці особисто, Голова не зробив жодного внеску в дискусію з питання, що становить суспільний інтерес, і вийшов за межі прийнятної критики.

З огляду на вищезазначені висновки та враховуючи характер звинувачень у даній справі, Суд вважав, що аргументи, наведені національними судами для захисту права Голови Ради на свободу вираження поглядів, не були достатніми, щоб переважити право заявниці на повагу до її репутації. Відповідно, було порушено статтю 8 Конвенції.

Висновок

Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 11 грудня 2025 року й набуло статусу остаточного 11 березня 2026 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.